

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

НЕРУБАЙСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ЛЦЕЙ № 1 НЕРУБАЙСЬКОЇ
СІЛЬСЬКОЇ РАДИ ОДЕСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

МОДЕРНІЗАЦІЯ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Одеса - 2023

УДК 371

ББК 74

Рекомендовано Вченою Радою

Державного закладу

«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К.Д. Ушинського»

Протокол № 8 від 23 лютого 2023 р.

Рецензенти:

Доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Ірина Анатоліївна Княжева

Кандидат педагогічних наук, доцентка, професорка кафедри мовної підготовки Одеського державного університету внутрішніх справ Євгенія Василівна Тягнирядно

Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти : збірник наукових праць / редкол. О.Я.Чебикін та ін. Одеса: Університет Ушинського, 2023. 264 с.

© Кафедра педагогіки

Університету Ушинського, 2023

©Нерубайський академічний ліцей № 1 Нерубайської сільської ради,
Одеського району Одеської області, 2023

«Зелений» – капелюх творчості, учні генерували ідеї. «Синій капелюх» призначався для керування процесом втілення ідей.

Висновки. Застосування технології розвитку критичного мислення учнів під час вивчення навчальних дисциплін як на уроках, так і в позакласній роботі, створює додаткову мотивацію до навчання. Учні добре засвоюють матеріал, тому що це їм цікаво.

Технологія розвитку критичного мислення стимулює загальну активність учнів, сприяє створенню позитивного освітнього середовища й утвердженню системного характеру навчання та самонавчання. За своєю сутністю технологія формування критичного мислення має інноваційний характер: вимагає від учнів застосування нових знань з опорою на раніше засвоєний матеріал; виробляє вміння діяти, приймати рішення самостійно чи в складі команди; розв'язувати конфлікти; шукати, компонувати та застосовувати нову інформацію з різноманітних джерел, використовуючи сучасні технології.

Література

1. Вукіна, Н. В. Дементієвська, Н.Л., Суизенко. 1.М. Критичне мислення: як цього навчити / За наук. ред. О.І. Пометун. Харків, 2017. С.23-24.
2. Edward de Bono Six Thinking Hats / Edward de Bono. UK : Penguin, 2017. 192 p.

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПОЗАУРОЧНИЙ ЧАС

О. П. Ноздрова

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»*

В. П.Бойко,

*здобувач вищої освіти факультету початкових класів
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»*

Актуальність дослідження. Мета національного виховання конкретизується через систему виховних завдань, що є загальними не тільки для усіх виховних закладів, а й для всього суспільства в цілому. Серед цих завдань є забезпечення високої художньо-естетичної культури, розвиток естетичних потреб і почуттів, формування мовної культури, оволодіння українською мовою, культивування кращих рис української ментальності – працелюбності, глибокого зв'язку з природою, толерантності, любові до рідної землі, поваги до жінки [1].

У Державній національній програмі “Освіта” зазначено про залучення учнів до літератури, музики, образотворчого мистецтва, надбань народної творчості, здобутків української та зарубіжної літератури, забезпечення художньо-естетичної освіченості й вихованості [2].

Естетичне виховання починається у ранньому віці дитини, але значно розширюються можливості естетичного виховання дітей у шкільному віці.

Естетичне виховання – це цілеспрямований процес формування цілісного сприйняття і правильного розуміння прекрасного у мистецтві та дійсності, здатності до творчого самовиявлення притаманного людині, тобто це естетичного ставлення дітей до дійсності.

Мета естетичного виховання – сприяти всебічному розвитку особистості.

Істотним компонентом естетичного виховання є оволодіння знаннями, пов'язаними з розумінням мистецтва і умінням висловлювати свої судження (погляди) з питань художнього відображення дійсності [1].

Великий внесок у розробку змісту та методику естетичного виховання учнів у позакласній роботі внесли С.Т.Шацький, В.А.Сухомлинський. Педагоги показали й на досвіді довели, що позакласна робота дозволяє зв'язати естетичне просвітництво з художньої творчістю учнів. При цьому школярі отримують можливість проявити свою індивідуальність, виразити себе і утвердитися в колективі, збагатити свій життєвий і естетичний досвід.

Виховання і навчання – дві сторони єдиного процесу формування особистості, які між собою тісно пов'язані, але кожна з них має свою специфіку, свої завдання, а значить свої методи, принципи, форми.

Позакласна робота з естетичного виховання учнів тісно пов'язана з навчанням і передбачає свідомий цілеспрямований вплив на особистість, цілеспрямовану естетично організовану діяльність.

У процесі естетичного виховання в позакласній роботі важливо систематично та планомірно впливати на такі основні сфери вихованців:

- на інтелектуальну (на їх свідомість);
- на емоційну (емоції і почуття);
- на вольову (дії, поведінку за законами краси [4]).

Ми у дослідженні визначили, що у позакласній та позашкільній роботі з естетичного виховання учнів найпоширенішими є такі форми, методи:

- участь у проведенні дитячих ранків, свят, концертів для батьків тощо;
- організація екскурсій у картинні галереї, музеї, на виставки;
- перегляд спектаклів, кіно, концертних, фестивальних програм, спеціальних дитячих програм по телебаченню, радіо з наступним обговоренням;
- вивчення природи свого краю, прогулянки в парк, сквер, по вулиці, місту, селу;
- створення в класі, школі куточків прекрасного, залучення учнів до вирощування квітів, дерев, кущів, створення квітників;
- зустрічі з діячами мистецтва, письменниками, поетами;
- естетизація всього шкільного життя: естетичне оформлення школи, класу,
- майданчиків, подвір'я; гарний одяг, зовнішній вигляд, порядок, чистота,
- акуратність, стиль, традиції, дисципліна, організованість; створення
- доброзичливого, радісного, бадьорого настрою в учнів та вчителів тощо [2].

О. Кемпінська зазначає, що формування естетичної культури – це процес цілеспрямованого розвитку здатності особистості до повноцінного сприйняття і правильного розуміння прекрасного в мистецтві та дійсності. Він передбачає

вироблення системи художніх уявлень, поглядів і переконань, забезпечує задоволення від того, що є дійсно естетично цінним. Одночасно з цим у школярів виховується прагнення та вміння вносити елементи прекрасного у всі сторони буття, боротися проти потворного, низинного, а також готовність до посильного прояву себе в мистецтві [1].

Г.І.Кутузова зазначає, що важливим засобом організації різноманітної художньо-творчої діяльності учнів є різні форми позакласної роботи: гуртки і студії з літератури, образотворчого мистецтва, колективи художньої самодіяльності. У процесі цієї роботи школярі долучаються до творчості і роблять перші кроки в мистецтві [2].

При вивченні творів мистецтва найважливіше значення має розкриття їх громадянської і моральної спрямованості і використання їх в цілях морального формування учнів. Для цього необхідно виробляти в учнів розуміння того, що справжнє твір мистецтва завжди стверджує правду життя, пафос творчого творення прекрасного, стимулює прагнення людей до прогресу, до здійсненню ідеалів добра, свободи та справедливості [5].

Наприклад, класний керівник, залучаючи школярів до трудової діяльності, повинен піклуватися про розумну її організацію. Якщо учні за завданням вчителя зробили прибирання й навели чистоту в шкільному дворі, привели в порядок посадки декоративних кущів, пофарбували паркан, то необхідно обов'язково сказати: «Дивіться, як затишно й добре стало біля нашої школи!». Учні будуть милуватися справою своїх рук, переживаючи радість і наснагу від зробленого.

В.О.Сухомлинський зазначав у своїх творах: «Школярі виростили квіти, які горять яскравими фарбами до глибокої осені під вікнами школи. Їхніми руками створена та доглянута шкільна ділянка, на яку можна задивитися. Треба допомогти дітям побачити красу своїх зусиль, що, як правило, надихає їх до подальшого поліпшення своєї праці» [4].

Ми хочемо зазначити, що велике місце в позакласній роботі з естетичного виховання відводиться бесідам про мистецтво, красу навколишньої дійсності, поведінки, вчинків тощо. Це бесіди з учнями про моральний етикет, про

культуру мови, про зовнішній вигляд людини та манери його вчинків ознайомлення їх з сучасною модою в одязі, взутті та зачісці.

Бесіда як метод виховання ефективно використовується для розширення кола уявлень, понять, знань учнів у галузі художньої та естетичної культури, для формування естетичних переживань, смаків, інтересу до естетичної діяльності. Важливо так продумати питання бесіди, щоб учнів підвести до роздумів, оціночних суджень, висновків, узагальнення, формування окремих понять, уявлень тощо.

Ми згодні з думкою К. Полянської, що структура таких бесід може бути такою:

1. Обґрунтування теми бесіди, мета якої полягає в тому, щоб підготувати учнів до сприймання змісту бесіди, викликати інтерес, позитивну мотивацію.

2. Розкриття змісту теми бесіди: вчитель подає матеріал для обговорення, формулює так питання бесіди, щоб учні під його керівництвом приходили до висновків, узагальнень. Завдання вчителя - спрямовувати і підправляти хід бесіди, домагатися, щоб більше говорили самі учні, а не вчитель.

3. Підбиття підсумків бесіди та прийняття конкретної програми дій. Естетична оцінка, естетичні переживання, сприйняття повинні бути використані вчителем для створення прекрасного в житті, навколишній дійсності [4].

Наприклад, після проведення бесіди про квіти та радість, яку вони приносять людям, учні залучаються до вирощування квітів у класі, вдома чи на пришкольніх квітниках, виробляють бережливе ставлення до них.

Т.Кучай зазначає, що у початкових класах бесіду рекомендують будувати індукційним шляхом, тобто від конкретного - до узагальнення, до самостійного висновку. У зв'язку з тим, що основне завдання естетичного виховання полягає у формуванні в учнів естетичного ставлення до дійсності, тематика бесід повинна бути різнобічна та охоплювати такі аспекти проблеми: естетика праці, естетика поведінки і побуту, краса природи, художня література, музичне, образотворче, театральне, хореографічне мистецтво, архітектура, естетизація

всіх сфер людського життя, бо естетичне виховання тісно пов'язане з розумовим, моральним, трудовим і фізичним вихованням [1].

Формування естетичної культури – це не тільки розширення художнього кругозору, збільшення числа прочитаних книг, побачених кінофільмів, почутих музичних творів. Це організація людських почуттів, духовного росту особистості [3]

Для виховання художнього сприйняття у молодших школярів істотне значення має використання прийому порівняння при вивченні літературних творів, прослуховуванні музики та розгляданні картин. Це спонукає учнів до оцінки цих творів, спонукає висловити власне ставлення, вазати переваги та недоліки творів.

Постановка найпростіших питань, спрямованих на з'ясування того, що дітям подобається в тому чи іншому творі; яка картина або мелодія краще підходить до тієї чи іншої ситуації спонукає їх до оціночних суджень.

Ми переконані, що для естетичного виховання молодших школярів необхідно широко використовувати заучування віршів, пісень, демонстрацію репродукцій картин.

Для ознайомлення учнів з красою рідної природи ми проводили екскурсії, організовували спостереження за сезонними змінами навколишнього ландшафту, створювали гербарії з місцевих рослин, проводили виставки картин.

Все це доказало, що естетичне виховання учнів має займати чільне місце в комплексі навчальних і позакласних занять в початкових класах.

Вчені Т.Кучай та Н.Рокосовик зазначають, що в шкільній практиці з метою розвитку естетичних суджень та поглиблення естетичних поглядів широко використовується написання творів, усне та письмове рецензування творів літератури, музики, театральних постановок, кінофільмів і художніх виставок.

Естетичний початок закладено в самій людській праці, в діяльності людини, спрямованої на перетворення навколишнього життя та самого себе [1].

Важливо пробудити у школярів прагнення стверджувати красу в школі, вдома, усюди, де вони проводять час, займаються справою або відпочивають.

Дітей слід залучати до того, щоб вони створювали естетичну обстановку в школі, в класі, в квартирі.

Надзвичайно великий інтерес в цьому плані представляє досвід А.С.Макаренка. У керованих ним навчально-виховних установах очевидці відзначали масу квітів, блискучий паркет, дзеркала, білосніжні скатертини в їдальнях, ідеальну чистоту в приміщеннях [5].

Ми згодні з думкою Ф.І.Кутузової, яка зазначає, що у системі естетичного виховання учнів у позаурочний час можна виділити три взаємопов'язаних ланки: 1) естетичне просвітництво, 2) розвиток естетичних почуттів, 3) збагачення досвіду художньої діяльності [1].

Естетичне просвітництво учнів на уроках з ряду причин носить обмежений характер, проте в позакласній роботі для нього відкриваються великі можливості.

Це – бесіди, лекції, екскурсії, зустрічі за «круглим столом».

Висновки. Естетичне виховання, будучи одним з компонентів цілісного педагогічного процесу, покликане сформуванню у школярів прагнення та вміння будувати своє життя за законами краси. Складні завдання естетичного виховання не можуть бути вирішені тільки засобами навчального процесу. Естетичне виховання є важливим чинником у навчанні, а також у житті, бо в учнів з'являється самостійність суджень, уміння концентруватися, постійно збагачується запас знань.

Література

1. Калашнік Н.Г. Естетичне виховання: теорія і практика формування естетичних смаків. Запоріжжя: Освіта, 2014. С.6-7.

2. Кутузова, Г. І. Естетичне виховання як засіб творення естетичної культури школярів. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки.* № 24 (221), 2011. С.40–44.

3. О. Кемпінська, В. Уршуля, О.Біда, Т.Кучай, О.Кучай, Н.Рокосовик. Проблеми естетичного виховання молоді в сучасних умовах розвитку

Суспільства. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. № 10 (2020). С.25–31.

4. Полянська, К. Естетичне виховання школярів: нові підходи. Нова Парадигма. Вип. 88. 2019. С.52–61.

5. Сирітка Г. Виховання естетичних поглядів молодших школярів. *Початкова освіта*. 2012. № 13. С.67-69.

СУТНІСТЬ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Є.В. Тягнирядно,

кандидат педагогічних наук,

доцентка, професорка кафедри мовної підготовки

Одеського державного університету внутрішніх справ

К. В. Ноздрова,

здобувач вищої освіти,

спеціальності «Право» інституту права та безпеки

Одеського державного університету внутрішніх справ

Актуальність дослідження. Правове виховання як складний соціально-педагогічний процес, що посідає особливе місце у системі громадянського виховання, потребує філософського осмислення та обґрунтування задля адекватного вибору його шляхів і форм.

У сучасний період категорія «правове виховання» вживається в педагогічній, правовій, філософській, соціологічній літературі, а також у повсякденному вжитку у спілкуванні між людьми та засобах масової інформації (ЗМІ) [2].

У правовій науці правове виховання (Т.Г.Бачинський, А.І.Дзундза) визначається як цілеспрямований постійний вплив на людину з метою формування у неї правової культури й активної правомірної поведінки. Слід зазначити, що поняття «правове виховання» є словосполученням, яке складається з двох термінів: «право» і «виховання», а тому й сам феномен